

Údaje z 1. přednášky

Koncem 80. let minulého století existovalo více než sto různých definic nadání.

Joan Freemanová, zakladatelka mezinárodní společnosti ECHA (Evropská rada pro vysoké schopnosti, jejich výzkum a rozvoj) a poradkyně britské vlády uvádí: „*Vysoce nadaní jsou ti, kteří vykazují mimořádně vysokou úroveň své činnosti, ať už v celém spektru nebo v omezené oblasti, nebo ti, jejichž potenciál ještě nebyl pomocí testů ani experty rozpoznán. Je rozdíl mezi zjevným nadáním dětí, adolescentů a dospělých. Nadání dětí je obvykle vnímáno jako rychlejší vývoj v porovnání s jejich vrstevníky, nadání dospělých je spatřováno ve vysoké úrovni činnosti, založené na mnohaleté usilovné práci ve zvolené oblasti. Nadání se může týkat současně více oblastí, např. intelektu, umění, tvořivosti, pohybových a sociálních dovedností, nebo může být omezeno na jednu či dvě z nich. Ale potenciál, ať už je jakýkoli, se může rozvinout do mimořádně vysoké úrovně činnosti pouze v podmínkách poskytujících přiměřené vybavení a psychologické příležitosti k učení. Diskuse o přesných definicích a identifikaci takových dětí probíhají už téměř celé století a budou bezpochyby pokračovat. Pro vzdělávání je však produktivnější (a vědecktější) posuzovat úspěšnost z hlediska dynamických interakcí mezi jedincem a vzdělávacími příležitostmi, kterých se mu v životě dostalo. Děti, které mají potenciál pro mimořádně vysokou úroveň činnosti, mohou potřebovat takové vzdělávací podmínky, jaké nespecializované školy nabídnout nemohou.“*

Renzulli a Reis navrhuji čtyři etapy identifikace :

1. **Navržení na základě výsledku testu.** Žák může být navržen mezi nadané po absolvování standardizovaného inteligenčního nebo výkonnostního testu.
2. **Navržení učitelem.** Po prvním kroku by měla následovat konzultace s učitelem, který žáka dobře zná, nejlépe s třídním učitelem.
3. **Alternativní cesty.** Do této kategorie spadají nominace dalších osob, které žáka dobře znají. Mezi takové osoby mohou patřit např. rodiče, vrstevníci, ale také osoby navržené samotným žákem, který je identifikován. Tím se nemyslí, že by žák musel nutně sám sebe vnímat jako nadaného, ale může se např. přihlásit do nějaké soutěže či olympiády; sám bez nucení okolí. Tato kategorie zahrnuje také výsledky testu tvořivosti.
4. **Závěrečný návrh (bezpečnostní krok).** Do této kategorie spadají návrhy ostatních učitelů. Tento krok byl vytvořen z důvodu, že nominace jedním učitelem by mohla být zbarvena osobním preferováním určitého žáka. Po oběhu návrhů všemi předešlými kroky, je seznam navržených žáků předložen právě ještě dalším učitelům.

Oblasti nadání

Nadřazený pojem	Oblast nadání	
intelekt	intelektová schopnost	<i>intellectual ability</i>
	vědecká schopnost	<i>scientific ability</i>
kreativita	schopnost tvořivého myšlení	<i>creative thinking</i>
motorika	mechanické schopnosti	<i>mechanical skills</i>
	talenty v krásném umění	<i>talents in fine arts</i>
komunikace	schopnost sociálního vůdcovství	<i>social leadership</i>

IQ – inteligenční kvocient – vyjadřuje hodnotu výkonu určitého jedince

Označení úrovně kognitivních schopností jedince

IQ	Označení úrovně kognitivních schopností jedince		
115-130	bystrý jedinec	13,59 %	clever
130-145	nadprůměrně nadaný	2,14%	moderately gifted
145-160	vysoce nadaný	0,13 %	highly gifted
160-175	mimořádně nadaný		exceptionally gifted
175-190	velmi vysoce nadaný		profoundly gifted
190 +	„nevyléčitelně“ nadaný		„terminally“ gifted

100 – 115 34,13 %

Vysvětlení – hodnota 100 na stupnici znamená právě průměrný výkon, čísla pod 100 v různé míře podprůměrné výkony a nad 100 v různé míře nadprůměrné výkony

Výskyt jednotlivých „skupin nadaných a podprůměrných v populaci - Gausova křivka.

Hranice 130 je stanovena pro vstup do Menzy

Hollingworthová určila jako „socialně optimální inteligenci“ IQ v rozmezí 122 – 155 - při IQ nad 160 jsou již rozdíly mezi výjimečně nadanými dětmi a jejich vrstevníky natolik veliké, že vedou ke specifickým problémům ve vývoji, následně i k socialní izolaci - tyto obtíže se jeví jako obzvláště naléhavé ve věku 4 – 9 let

Lewis Madison Terman – longitudinální studie – 1500 nadaných

Charakteristiky	Nadané děti	"Průměrné" děti
Velká bdělost	67%	42%
Dlouhý rozsah paměti	31%	3%
Výborná paměť	67%	27%
Rozvoj čtení	58%	13%
Rozšířená slovní zásoba	87%	34%
Pozorovací schopnosti	64%	34%
Velká zvědavost	58%	40%

Více než 1 imaginativní kamarád	50%	9%
Živá představivost	46%	22%
Vysoký stupeň kreativity	66%	8%
Podle Silvermana)		

Výzkum – jaké učitele chtějí nadaní:

Charakteristiky	% důležitosti
Odbornost a zájem dále se vzdělávat	98
Vynikající způsobilost k výuce určitého předmětu	95
Spravedlnost a nestrannost	93
Demokratický a kooperativní přístup	92
Smysl pro humor	90
Flexibilita	90
Používání pochval a projevování uznání	88
Široké zájmy	85
Zájem o problémy druhých	83
Příjemný osobní vzhled a chování	79

Najděte, které z uvedených výroků jsou pravdivé a které jsou mýty a předsudky o nadaných a nadání. (Laznibatová, Vondráková, Havigerová)

- (1) Nadaní dostali všechno bez námahy, zadarmo.**
- (2) Nadaní se dokáží uplatnit sami, bez pomoci a podpory okolí.**
- (3) Nadaní jsou od přírody samotáři, kteří nepotřebují ostatní, vystačí si sami.**

- (4) Nadaní vždy dokáží své schopnosti, vysoké nadání bez problémů ukázat a projevit.**
- (5) Nadaní musí být stejně dobří ve všech oblastech, například ve všech předmětech ve škole, současně také ve sportu apod.**
- (6) Nadaní jsou úspěšní ve všem, pokud ne, nejsou nadaní.**
- (7) Musí být přísněji hodnoceni než ostatní.**
- (8) Vzhledem k svému nadání musí být zodpovědnější než jejich vrstevníci a zodpovídat i za ně.**
- (9) Je to pro ně velmi příjemný pocit, když jsou ostatním dáváni za vzor.**
- (10) Nejdůležitější je pro ně vysoké nadání.**
- (11) Pouze nadaní rodiče mohou mít nadané dítě.**
- (12) Nadané děti jsou výtvorem ambiciózních rodičů.**
- (13) Z nadaných dětí se automaticky stávají géniové.**
- (14) Nadaní nemohou mít žádné problémy.**
- (15) Nadaní jsou schopní a úspěšní v praktickém životě.**
- (16) Nadaní se rádi učí a rádi chodí do školy.**
- (17) Nadaní mají výborný prospěch a jsou úspěšní v soutěžích.**
- (18) Nadaným není potřeba pomáhat, už tak dostali do vínku víc než ostatní.**
- (19) Nadaní dávají okázale najevo, že jsou lepší než ostatní.**
- (20) Pokud se budeme nadaným věnovat, budou ještě více domýšliví.**
- (21) Nadaní jsou sociálně nepřizpůsobiví.**

- (22) Nadaní jsou poslušní, spořádaní a „umějí se chovat“.
- (23) Nadaní jsou u učitelů oblíbení a rádi s nimi pracují.
- (24) Učitelé sami dokáží identifikovat nadané.
- (25) Soustředování nadaných do speciálních škol/tříd vede k elitářství.
- (26) Nebudou-li nadaní žáci integrováni v běžné třídě/škole, nenaučí se základním sociálním dovednostem.
- (27) Jedině v běžné třídě mohou nadané děti získat cit pro sociální rozdíly, hendikepy a naučí se pomáhat druhým.
- (28) Nadaní se v běžné třídě rozvíjí tím, že dělají pomocníka učiteli.
- (29) Není vhodné dávat nadaným zvláštní úkoly během vyučování, oni si sami něco najdou ve volném čase, sami se rozvinou a prosadí.

Charakteristika nadaných dětí

Jejich výčet se různí v pojetí jednotlivých autorů. Pro ilustraci uvádím přehled dle **S. Winebrennerové (2001)**, která charakterizuje nadané žáky ve dvou ohledech:

1. V pozitivním ohledu

- jsou extrémně vyspělí v jakékoliv oblasti učení a výkonu;
- vykazují asynchronní vývoj; mohou být významně napřed v některých oblastech a v jiných oblastech vykazovat věkově adekvátní nebo dokonce opožděný vývoj (např. dokáží číst již ve třech letech, ale ještě v pěti letech si nedokáží zavázat tkaničky u bot);
- mají na svůj věk širokou slovní zásobu a vyspělý verbální projev;

- mají neuvěřitelnou paměť;
- některé věci se naučí neobyčejně rychle a bez pomoci druhých;
- zvládají složitější myšlenkové operace než jejich vrstevníci;
- vykazují schopnost práce s abstraktními myšlenkami, s minimem konkrétní zkušenosti pro pochopení;
- vidí jasně vztahy příčiny a následku;
- vidí vzorce, vztahy a souvislosti, které jiní nevidí;
- vždy přicházejí s "lepšími způsoby" řešení věcí; navrhují je spolužákům, učitelům a dalším dospělým - ne vždy vhodným způsobem;
- dávají přednost komplexním a náročným úkolům;
- jsou schopni přenášet své vědomosti do nových situací a řešení problémů;
- chtějí se podělit o vše, co vědí;
- jsou zvědaví ve všem, co se děje okolo nich a kladou nekonečné otázky;
- jsou nadšení a ostražití pozorovatelé;
- jsou horliví, někdy extrémně citliví či vznětliví; dokáží být zcela pohlceni aktivitami či myšlenkami;
- mají často mnoho (neobvyklých) zájmů, koníčků a sbírek;
- jsou silně motivováni dělat věci, které je zajímají; tyto věci dělají vlastním, osobitým způsobem;
- raději pracují nezávisle, někteří dokonce samostatně;
- mají ohromnou míru energie;
- mají cit pro krásno a lidské pocity, emoce a očekávání;
- mívají zvýšený smysl pro spravedlnost, morálku a fair play;
- zajímají se a vnímají osobně globální problémy;
- mají sofistikovaný smysl pro humor;
- rádi jsou ve vedení, mohou být přirozenou autoritou;

2. V negativním ohledu

- odmítají práci nebo pracují nedbale;
- jsou nervózní při tempu práce třídy, které považují za nedostatečně aktivní, nebo když nevidí jasný pokrok práce;
- protestují proti rutinní a předvídatelné práci;

- **ptají se na choulostivé otázky; vyžadují zdůvodnění, proč se mají věci dělat určitým způsobem;**
- **odmítají určování práce a příkazy;**
- **sní v průběhu dne;**
- **ovládají třídní diskuse;**
- **bývají panovační k učitelům i spolužákům;**
- **jsou netolerantní k nedokonalosti vůči sobě i ostatním;**
- **jsou přecitlivělí vůči kritice, snadno se rozpláčí;**
- **odmítají se podřídít;**
- **odmítají kooperativní učení;**
- **"hrají divadlo" a ruší spolužáky;**
- **mohou se stát "třídním šaškem";**